

Дарина Саценко,

Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка

Науковий керівник:

канд. філол. наук, доц. Ніна Свистун

СЛОВОТВОРЧІ ЕПІТЕТНІ КОНСТРУКЦІЇ У РОМАНІ ІЛЛАРІОНА ПАВЛЮКА «Я БАЧУ, ВАС ЦІКАВИТЬ ПІТЬМА»

Функціонування епітетів у літературних текстах є ключовим аспектом, що досліджується у сфері стилістики та мовознавства. Епітети допомагають створювати емоційно виразний текст, що дозволяє розкрити складні психологічні стани персонажів. У романі Ілларіона Павлюка «Я бачу, вас цікавить пільма» епітетні конструкції підсилюють атмосферу напруження та сприяють формуванню психологічного контексту, відображаючи специфічний стиль автора. Однак словотворчі та семантичні особливості епітетів у цьому романі потребують глибшого дослідження, що стане важливим для розуміння авторської стилістики.

Епітети як засіб стилістичного оформлення тексту давно привертають увагу лінгвістів і літературознавців. Вони можуть виконувати як інформативну, так і естетичну функцію, привносячи метафоричні й емоційно насичені значення. Такі дослідники, як О. Потебня та С. Єрмоленко заклали основу для розуміння епітетів як елементів, що не лише описують зовнішні ознаки об'єкта, але й містять прихований смисл. Однак питання взаємодії епітетів і словотворчих засобів у сучасних текстах потребує подальшого аналізу. У творчості Ілларіона Павлюка епітетні конструкції виступають важливим засобом передачі емоцій і глибокого підтексту.

Актуальність нашої роботи полягає у відсутності детальних досліджень, що стосуються мовного багатства творів Ілларіона Павлюка, зокрема на рівні словотвору епітетів. Його літературна спадщина містить широкий спектр словесних засобів, які варто дослідити для кращого розуміння

сучасної літературної мови, її лексичного і стилістичного потенціалу, а також для оцінки впливу таких конструкцій на сприйняття читача.

Метою цього дослідження є виявлення та аналіз лексико-словотворчих особливостей епітетних конструкцій у романі Іларіона Павлюка «Я бачу, вас цікавить п'ятьма», а також з'ясування їхньої ролі у створенні образів і передачі емоційного стану персонажів.

Словотворчі засоби у романі Іларіона Павлюка «Я бачу, вас цікавить п'ятьма» допомагають поглибити образи персонажів і надати їм унікальних характеристик. Автор активно використовує новотвори, які не лише конкретизують явища, а й додають тексту виразності. Основою таких епітетів є морфемні елементи мови та поєднання прикметників, які надають тексту динамічності та неповторності [2, с. 160–163].

Епітети у романі можна класифікувати на кілька груп:

- епітети, утворені на основі поєднання іменників і дієслів. Прикладом є епітет *«параноїдальний характер»*: «Розмова набула параноїдального характеру» [3, с. 303];

- прикметниково-іменникові епітети: *«лопухоподібний смартфон»*, *«кривоногий стілець»*. Ці конструкції дозволяють автору створювати більш живі образи, як, наприклад, у реченні: *«Він узяв лопухоподібний смартфон, нерішуче натиснув на потрібне ім'я»* [3, с. 118];

- епітети, що включають кольороназви: *блідо-воскове* (обличчя), *похмуро-сірий* (папір), *матово-чорний* (зіпо), *яскраво-синій* (фон) та інші. Наприклад, *«Кафе “Міраж” зберігало дух 90-х, включаючи похмуро-сірий папір замість серветок»* [3, с. 62];

- епітети, складені з двох прикметників: *нудотно-солодкий* (голос), *п'яжливо-солодка* (полуниця), *неприпустимо-охайні* (нігті): «Не бійся, – нудотно-солодко прошепотів він, підіймаючись» [3, с. 78].

Епітетні конструкції у романі Іларіона Павлюка допомагають створити багатогранні образи, підкреслюючи індивідуальний стиль автора. Використання словотворчих засобів сприяє тому, що текст набуває нових

сміслових відтінків, які допомагають розширити емоційний спектр твору і додають психологічної глибини. У романі семантичні епітети забезпечують тексту емоційність, збагачуючи його додатковими конотаціями, які відображають внутрішній стан персонажів.

Словотворчі епітети у романі Павлюка також сприяють комунікативній взаємодії з читачем, допомагаючи глибше зануритися у світ персонажів та їхні переживання. Використання неологізмів-епітетів, таких як «лопухоподібний», «кривоногий», створює своєрідну стилістичну неповторність автора, роблячи його мову особливо виразною та багатозначною.

Індивідуально-авторські особливості епітетів проявляються в активному використанні епітетів-неологізмів, які додають тексту свіжих емоційних відтінків та сприяють поглибленню сприйняття. Завдяки цим мовним новотворам І. Павлюк підкреслює оригінальність стилю, що дозволяє краще передати емоційну наповненість тексту та підсилити психологічну напругу.

Важливо зазначити, що епітетні конструкції взаємодіють між собою, формуючи єдину систему художніх засобів, яка впливає на загальну стилістичну єдність твору. Вони не тільки доповнюють один одного, а й створюють гармонійне враження від тексту, забезпечуючи його емоційну насиченість. Такий підхід дозволяє І. Павлюку створити оригінальний стиль, який вирізняє його літературну манеру серед інших авторів [1].

Загалом словотворчі епітети у романі Іларіона Павлюка є важливим елементом створення емоційно насиченого тексту, що сприяє розкриттю глибини образів і надає твору унікальної виразності. Завдяки використанню словотворчих засобів автор досягає максимальної образності й емоційної глибини, що робить його стиль впізнаваним. Подальше дослідження епітетних конструкцій у творчості І. Павлюка може допомогти глибше зрозуміти еволюцію української літературної мови та її естетичні можливості в сучасному художньому тексті.

Список використаної літератури

1. Єрмоленко С. Я. Нариси з української словесності: стилістика і культура мови. Київ: Довіра, 1999. 431 с.
38. Мацько Л. І., Сидоренко О. М., Мацько О. М. Стилiстика української мови. Київ: Вища школа, 2003. 32 с.
3. Павлюк І. «Я бачу, вас цікавить пiтьма»: роман / Іларіон Павлюк; переклад з рос. Вікторії Стах. Львів: Видавництво Старого Лева, 2020. 664 с.

Софія Котис,

Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка

Науковий керівник:

канд. філол. наук, доц. Ольга Гайда

ФУНКЦІОНУВАННЯ ФЕМІНІТИВІВ У МАС-МЕДІЙНОМУ ДИСКУРСІ

Розвиток української мови – це тривалий і динамічний процес, який постійно змінюється під впливом історичних, культурних, соціальних та інших чинників. Ці зміни торкаються всіх рівнів мовної системи, однак найбільш помітними вони є на лексичному і словотвірному рівнях. Особливо чутливою до таких змін виявляється одна з великих лексичних груп – слова, які відображають жіночу ідентичність, відомі як фемінітиви.

Одним із ключових питань сучасної української мови є саме фемінітиви, які мають на меті відновити гендерну рівність у мовленні. Побутує думка, що чимало фемінітивів, особливо тих, які позначають професійну діяльність, не є властивими для української мови. Однак варто пам'ятати: мова – це жива система, що постійно адаптується до потреб суспільства. До того ж, чи є фемінітиви справді новим явищем для української? Лінгвісти наголошують, що «активізація фемінітивів та процесів їх творення сьогодні пов'язана з новими умовами соціалізації жінок, які суттєво відрізняються від минулого століття» [1, с. 232].